

UNIVERSITY OF TORONTO

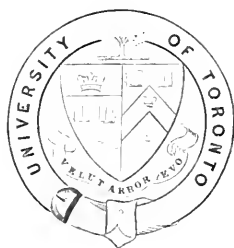
3 1761 00883585 2

KEY

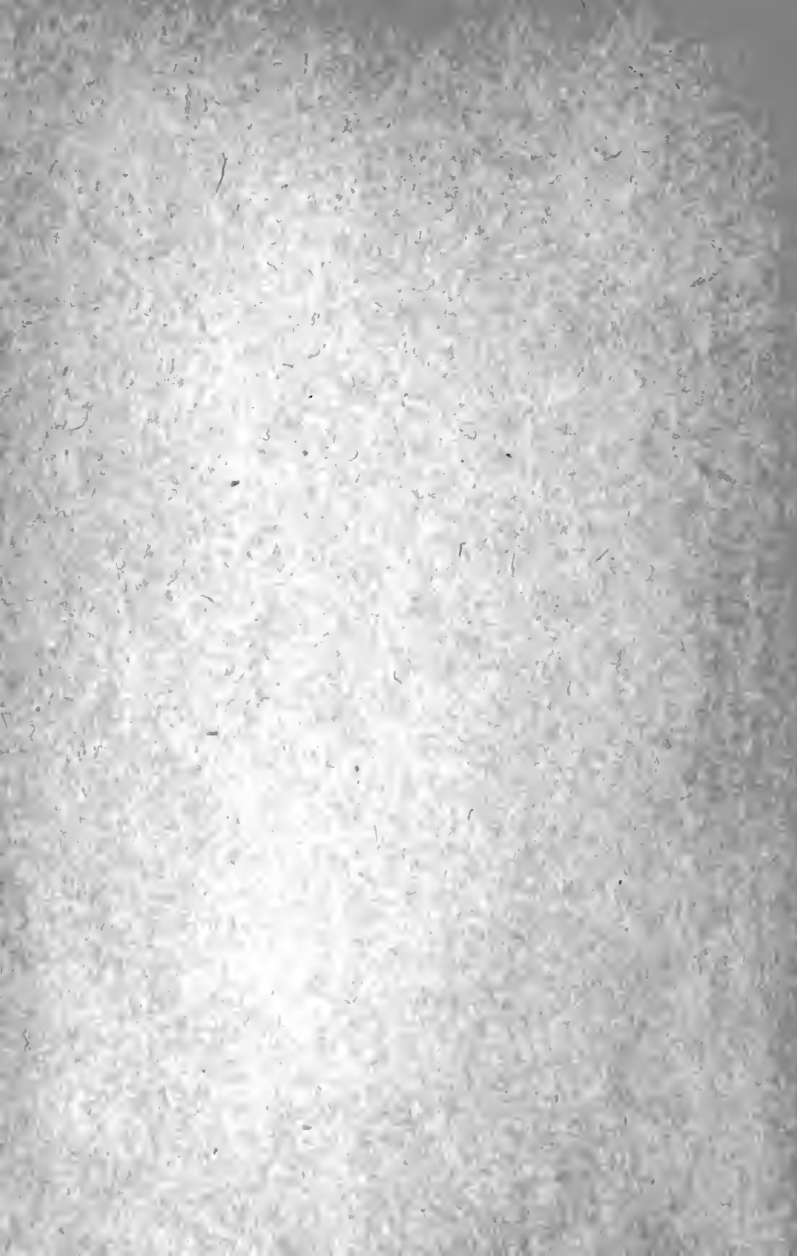
WALTERS' HINTS AND HELPS IN LATIN PROSE

PA
2087
W34
1904
suppl.
c.1
ROBARTS

Bequeathed
to
The University of Toronto Library
by
The late Maurice Hutton,
M.A., LL.D.
Principal of University College
1901-1928

~~Lab. Gr.~~
~~W/2353na~~

KEY
TO
HINTS AND HELPS IN
CONTINUOUS LATIN PROSE

BY
W. C. FLAMSTEAD WALTERS, M.A.
LATE SCHOLAR OF PEMBROKE COLLEGE, OXFORD

392624
20.5.40

LONDON
BLACKIE & SON, LIMITED, 50 OLD BAILEY, E.C.
GLASGOW AND DUBLIN.

Digitized by the Internet Archive
in 2008 with funding from
Microsoft Corporation

PREFATORY NOTE.

Complying with a request from various quarters I have written these renderings for the exercises in *Hints and Helps in Continuous Latin Prose*, hoping they may save time for the overworked schoolmaster, or be of assistance to him in compiling his own "fair copies". At the same time, not being satisfied with them myself I can hardly expect others to be so.

In matters of spelling I have followed Lewis and Short's Latin Dictionary.

CONTENTS.

	Page
EXERCISES ON THE PERIOD, . . .	5
GENERAL EXERCISES, . . .	7
INDEX TO THE EXERCISES, . . .	47

KEY

TO

HINTS AND HELPS IN LATIN PROSE.

EXERCISES ON THE PERIOD.

1. Imperator, cum hostes numero augeri animisque incitari intellegeret suosque calore et labore fatigatos a novo indefessoque exercitu premi et copiis numero pluribus frustra repugnare, tandem de colle ubi quemadmodum res eveniret diu spectabat progressus, cohortes praetorias quas in discrimen ultimum certaminis retinere solebat convocatas his verbis alloquebatur.

2. Hac nuntiata clade cum per dies multos in tanto pavore et dolore fuisset civitas, ut tabernis clausis, velut nocturna solitudine per urbem acta, senatus aedilibus negotium daret ut urbem circumirent apeririue tabernas et maestitiae publicae speciem urbi demi juberent, tum consul ipse cives in forum collectos allocutus, oravit ne ii eorum patrum filii qui pejori ruinae non succubuissent ad unam calamitatem animos submitterent.

3. Deinde ne vana urbis magnitudo esset, adi-

ciendae multitudinis causa, vetere consilio condentium urbes, qui obscuram atque humilem conciendo ad se multitudinem natam e terra sibi prolem ementiebantur, locum, qui nunc septus descendentibus inter duos lucos est, asylum aperit.

4. Ita traducti sub jugum et—quod paene gravius erat—per hostium oculos, cum e saltu evasissent, etsi velut ab inferis extracti tum primam lucem aspicere visi sunt, tamen ipsa lux ita deforme intuentibus agmen omni morte tristior fuit.

5. Volsci exiguam spem in armis, alia undique abscissa, cum tentassent, praeter cetera adversa loco quoque iniquo ad pugnam congressi, iniquiore ad fugam, cum ab omni parte caederentur, ad preces a certamine versi, dedito imperatore traditisque armis, sub jugum missi cum singulis vestimentis ignominiae cladisque pleni dimittuntur.

6. Iam non recipiebat se Romanus miles sed immemor recentis ferociae veterisque decoris terga passim dabat atque effuso cursu castra repetebat; cum Camillus subjectus ab circumstantibus in equum et raptim subsidiis oppositis, “Haec est”, inquit, “milites, pugna quam poposcistis? Quis homo, quis deus est quem accusare possitis? Vestra illa temeritas, vestra ignavia haec est.”

7. Cum mittere ambages dictator juberet et aut peragere verum iudicium cogeret aut fateri facinus insinulati falso crimine senatus, negantem arbitrio inimicorum se locuturum, in vincula duci

jussit. Arreptus a viatore, "Jupiter", inquit, "ceterique Dei Deaque, qui Capitolium incolitis, siccine vestrum militem sinitis vexari ab inimicis? Haec dextra, qua Gallos fudi a delubris vestris, jam in vinculis et catenis erit?"

GENERAL EXERCISES.

EXERCISE 1.

Atque nostris militibus cunctantibus, maxime propter altitudinem maris, qui decimae legionis aquilam ferebat, contestatus deos ut ea res legioni feliciter eveniret, "Desilite", inquit, "commilitones, nisi vultis aquilam hostibus prodere: ego certe meum reipublicae atque imperatori officium praestitero". Hoc cum voce magna dixisset, se ex navi projecit atque in hostes aquilam ferre coepit.

EXERCISE 2.

Postera nocte quam Mardonius hoc constituit, Alexander rex Macedonum e castris Persicis fur-
tim profectus, equo sub Atheniensium stationes incitato, Aristidem ceterosque duces quos arces-
siverat certiores fecit Persas postridie impetum facturos esse. "In periculum mortis", inquit, "venio dum haec nuntio; sed ego quoque ut Graecis prognatus animo doleam si Persis servi fiat^{is} Graeci." His dictis Alexander ad suos rediit incolumis; Graeci autem ad se defendendos consilia inibant.

EXERCISE 3.

Quod postquam Caesar ex perfuga cognovit, castris ex campo in collem ac tutiora loca collatis atque ibi praesidio relicto, ipse quarta vigilia egressus praeter hostium castra proficiscitur cum copiis et oppido potitur. Inde capto C. Minucio, equite Romano qui ei oppido praeerat, et camelis duobus et viginti regis abductis, praesidio ibi relicto, ipse se recipere coepit ad castra. Mox copias Scipionis quae redeunti obviam iverunt fusas de colle dejecit. Cum jam igitur existimasset hostes pulsos deterritosque finem lacescendi facturos iter coeptum pergebat.

EXERCISE 4.

Codro regnante Dores qui in Atticam, si Athenienses dicionis suae facere possent, invaserant, cum non extemplo superarent, Delphos legatum miserunt rogantem quid facere deberent. Inde ubi respondit Pythia utrius populi dux in acie periisset ei alterum esse cessurum, suis ut regi Atheniensium parceretur imperator Dorium edixit. Codrus autem hoc per captivum cognito se dedere pro patria voluit. Quo constituto cum solus periturus e castris excessisset, vestitu agresti assumpto, in silvam quae prope hostium castra erat profectus, arbores decidere coepit: mox nonnullos hostium adeuntes alloquitur et respondenti cuidam os percussit, ut ceteri irati gladiis eductis regem incognitum interfecerint. Deinde salute

desperata hostes se receperunt. Sic mortuus Codrus patriam servavit.

EXERCISE 5.

Re cognita Domitius ad Pompeium in Apuliam peritos regionum, magno proposito praemio, cum litteris mittit, qui petant atque orent ut sibi subveniat: Caesarem duobus exercitibus commeatu intercludi posse. Quibus cum Pompeius adversa respondisset Domitius in concilio pronuntiat Pompeium celeriter subsidio venturum hortaturque eos ne animo deficiant quaeque usui ad defendendum oppidum sint parent. Cum tamen vultus Domitii cum oratione non consentiret atque omnia timidius ageret quam consuesset, res diutius dissimulari non potuit. Pompeius enim rescripserat: sese rem in summum periculum deducturum non esse neque suo consilio Domitium se in Corfinium contulisse; proinde si qua facultas fuisset, ad se cum omnibus copiis veniret.

EXERCISE 6.

Ego quidem, ut qui semper cuperem novas terras videre, praesertim cognoscere volui numquod litus huic nostro contrarium oceanus haberet et quales homines id incolerent. Cum igitur navem emissem quam ut ad iter sine dubio futurum et diutinum et procellosum firmavi, de omnibus quae usui esse videbantur curavi. Omnibus tandem paratis navem solvi. Primo diem noc-

temque continuam lenis erat et secundus ventus: mox vento horribilem in modum flare incipiente mare tumescit. Inde e navi egressi quippe valde fatigati in litore recubuimus. Cum tandem somno soluti essemus, triginta navi in praesidium relictis cum viginti reliquis ad explorandum in insulam processi.

EXERCISE 7.

Graeci, dum integris repugnare ordinibus possunt, omnem impetum propulsant; mox cum hastis fractis nihil nisi gladios haberent hostes perrumpere inceperunt. Inter primos cecidit Leonidas, cujus circa corpus atrocius pugnabatur: Persae enim, qui ad ejus potiundum summa vi incumbabant, quater maxima cum caede a Graecis repulsi sunt. Tum demum fortissimi illi laboribus vulneribusque defessi intra saltum recesserunt ubi in tumultu consederunt. Interea Persae aliquot qui trans montes traducti erant a parte inferiore saltum jam intrabant, ut Lacedaemonii undique circumfusi plurimisque missilibus obruti omnes ad unum perierint.

EXERCISE 8.

Athenienses igitur, simulac renuntiatum est Mytilenen oppugnari, ad urbem obsidione liberandam vi tanta incumbabant ut celeritate vix credibili tricesimo post die triremes centum et decem armatae ex Piraeo emitterentur. Quae cum Samum advenissent et alias quadraginta in

subsidium acceperant, Callicratidas quinquaginta navibus quae Mytilenae clausam tenerent relictis obviam profectus contra Athenienses prope Arginusas instructos ad Maleam constitit. Inde quanquam gubernator suadebat ut hosti numero superiori cederet, ei enim erant tantum centum et viginti naves quas Atheniensibus opponeret, respondit tamen Callicratidas nolle sibi cedendo dedecus inferre nec si periisset Lacedaemonios esse desideraturos.

EXERCISE 9.

(a) Solitudinum omnium quas habet orbis terrarum maxima est ea cui nomen est Saharae. Dicitur quidem videri instar oceani ingentis sabulone constrati et, quemadmodum fluctus maris, ventis saepe numero tolli. At insunt loci quidam virides, quibus sunt nomini oases, et arboribus aliquantulis adumbrati et perenni aqua humefacti. Viatori igitur multo itinere defesso et paene siti confecto oasis vix minus grata quam illud ipsum Elysium videtur.

(b) Sed confecto proelio tum vero cerneret quanta audacia quantaque vis animi fuisset in exercitu Catilinae. Nam fere, quem quisque vivus pugnando locum ceperat, eum amissa anima corpore tegebat. Catilina vero longe a suis inter hostium cadavera repertus est.

EXERCISE 10.

(a) Profecto enim infelicissimus ille ita se effugisse malum alterum repperit ut in alterum incideret. Nam per silvam inviam ingentemque dies noctesque vagabatur, ubi corpus sentibus spinisque usque quaque lacerabatur; esurienti nihil cibi in hac solitudine terribili suppetebat, ut tandem per labores aegritudinemque animi moribundus in specu magno quem forte invenit decubuerit omnino expses.

(b) Jussus a consule quae sciret edicere, eadem fere quae Volturcius senatum docet; praeterea se missum a M. Crasso qui Catilinae nuntiaret ne eum Lentulus et Cethegus alique ex conjuratione deprehensi terrerent. Sed consulente Cicerone senatus decernit Tarquinio cum plane falsa diceret non credendum esse.

EXERCISE 11.

De his insulis illud est maxime mirandum quod animalibus quibusdam pleraeque sunt fabricatae. Multitudo enim immensa harum bestio-
larum domicilium sibi fabricant e corallo fictum, quae materia cum ipsis tanquam in concham quamdam concrecit. Mox conchae hae ita inter se cohaerescunt ut congeriem faciant; quae quo plures fiunt animalculae eo major et ipsa fit, adeo ut tandem corallo concreto non modo ad mare summum surgente sed etiam e mari exstante nova insula aedificetur.

EXERCISE 12.

Nec minus postea in pace quam in hoc bello magnus erat Themistocles. Nam is praecepit et periculo suo muros Atheniensibus instauravit. Cum enim prohibere Athenienses aedificare moenia Lacedaemonii conarentur atque nuntiato munimenta instrui legatos qui vetarent ad eos misissent, ut, dum adsunt illi, Athenienses opere omisso de his rebus se legationem missuros esse pollicerentur, tum Themistocles hoc munere suscepto ipse solus profectus est. Qui cum Spartam advenisset reliquos legatos qui secum venire debuissent esse exspectandos affirmavit.

EXERCISE 13.

Hannibal enim uno loco se tenebat in castello quod ei a rege Antiocho datum erat muneri idque sic aedificarat ut in omnibus partibus aedificii exitus haberet, scilicet verens ne usu veniret quod accidit. Huc cum legati Romanorum venissent ac multitudine domum ejus circumdedissent, puer ab janua prospiciens Hannibali dixit plures praeter consuetudinem armatos apparere; qui imperaverat ei ut omnes fores aedificii circumiret ac propere sibi nuntiaret num eodem modo undique obsideretur. Puer cum celeriter quid esset nuntiasset omnesque exitus occupatos ostendisset, sensit se peti neque sibi diutius vitam esse retinendam. Quam ne alieno arbitrio demitteret venenum quod semper secum habere consuerat sumpsit.

EXERCISE 14.

Lacedaemoniis ita Tyrtaei carminibus excitatis, ubi iterum in Messenios arma intulerunt, primum tam male res everterunt ut acie in Campo Stenycleri prope Apri Tumulum instructa magna cum clade superarentur. Deinde tertio belli anno cum manus conseruissent Messenii tam praeclare tantaque caede victi sunt ut Aristomenes non jam in loco aperto se Lacedaemoniis opponere auderet sed ex more ducum Messeniorum belli prioris se in Iram castellum montanum reciperet; unde etiam dum hostes sub monte insident eruptionibus factis ferro ignique Laconiam vastavit.

EXERCISE 15.

Sic omnes Angli in dicionem Normannorum redacti sunt. Homines enim inferiores jugum quod detrectare non potuerunt accipere coacti sunt; nobiliorum pars in acie ceciderat, alii in quaestionibus militaribus condemnati; alii ad Caledones fugerant, ad regiones septentrionales alii; nec non et alii hique audacissimi Sibardo duce Constantinopolim mari profecti, ubi jam diu ab imperatoribus cohortes Scandorum praetorianae, quae Varangi appellabantur, stipendio retinebantur, hoc munus susceperunt; id quod multi quoque alii fecerunt; alii denique qui se in silvas abdiderant interdum exeuntes vel in Normannos ipsos in viis invadebant vel eos qui in dicionem eorum accepti erant praedabantur.

EXERCISE 16.

Prope Ligerim flumen magni hi exercitus, et lingua et cultu deorum dispares, e contraria parte instructi sunt. Tum Maurorum imperator et legati et milites ira superbiaque elati initium pugnandi fecerunt. Iterum atque iterum summa ferocitate equites Mauriei in Francorum cohortes irruerunt, quibus pro virili parte obstantibus plurimi utriusque exercitus usque ad solis occasum coneciderunt, cum nocte appetente diremptum est proelium: nec minus vixdum luce certa Mauri certamen redintegraverunt.

EXERCISE 17.

Adolescens quidam, dum Philippus per urbem sic procedit, subito e turba erupit et longo gladio quem sub veste celaverat educto regi tanta vi latus suffodit ut extemplo mortuus occubuerit. Ille interea qui hoc scelus patravit prolapsus dum fugit a regiis custodibus, qui consequebantur, prius interfectus est quam ad locum, ubi equi quibus effugeret ab amicis parati erant, incolumis attingere posset. Huic erat nomen Pausanias, adolescens parentibus nobilibus natus, qui, quod rex ob injuriam factam de Attalo poenas sumere noluisset, sic Philipppum occidere constituisset traditur.

EXERCISE 18.

Inde Sulla cum in Fimbriam, qui cum exercitu Thyatirae erat, armis inferendis jam vacaret, per nomen ipsum victoriam assecutus est: militibus enim suis deficientibus imperator ille sibi mortem conscivit. Tum denique Sulla in Italiam redire paratus, pecunia permagna ab opulentis Asiae urbibus exacta, Lucio Murena legato cum duabus legionibus provinciae praefecto, cum suis Athenas navigavit. Interea tamen, dum in illud Italicum certamen, in quo et sua et suorum stabat salus, omnia parat, non minus litterarum studiosus libros Apelliconis Teii pretiosissimos inter quos erant plurima opera Aristotelis Theophrastique secum Athenis Romam deportavit.

EXERCISE 19.

Caesar ex nave sua in omnibus scopulis expositas hostium armatas copias conspexit. Ibi mare tam prope ad rupes appropinquabat ut telum ex locis superioribus in litus adigi posset; ut hic locus minime idoneus ad egrediendum videretur: cum quo consentit quoque Q. Cicero, qui fratri suo per litteras mentionem facit de ora rupibus immanibus munita. Caesar igitur ancoris jactis ad horam nonam navibus quae retentae erant nequiquam expectatis, interim legatis tribunisque militum convocatis et quae fieri vellet et quae ex Voluseno cognovisset ostendit monuitque ut statim signo dato mandata omnia exsequerentur.

EXERCISE 20.

Postero die Veturia, Coriolani mater, jam aetate propecta, et Volunnia, uxor ejus, manu parvulos filios tenens, quas matronarum nobilissima quaeque sequebatur, ad tabernaculum progressae, flendo lugendoque a proposito Coriolanum verterunt, qui lacrimis effusus, "Mater", inquit, "patriam servavisti, me perdidisti". Inde domum Volsci abducti quod Romanis pepercisset eum interficiunt. Alii autem eum apud Volscos tradunt usque ad senectutem vixisse et hanc saepe usurpasse vocem, quam miserum sit exsulare neminem nisi senem cognoscere posse.

EXERCISE 21.

Sappho Lesbias, quippe quae misere Phaonem amaret, ad templum Apollinis pervenit niveo more nuptarum amictu vestita: capite myrteam coronam, manibus citharam gerebat quam et ipsa excogitaverat. Cum vero ad Apollinem carmen cecinisset, altera vittam altera citharam ex parte delubri suspendit. Inde succinctis vestibus more virginis Laconicae, dum multa milia spectantium vota pro salute effundunt anxii, protinus ad summam rupem processit. Ibi recitatis quibusdam suis ipsius versibus, nec adeo ut a nobis audirentur, se ita a rupe projecit ut nemo animo audacior eum saltum periculosum antea tentasset.

EXERCISE 22.

Has condiciones ut audiret cum populus in foro congressus esset, quanquam cives dedere gravissimum erat, nullum tamen remedium aliud videbatur. Dum igitur omnes dubitant, Eustathius, unus de principibus civibus in medium progressus se pro patria offerebat; inde alter et tertius ut numerus brevi plenus esset. Portis denique patefactis exit primus praefectus urbi, qui ob vulnera recentia caballo vehebatur, quem subsequuntur equites quindecim nudis capitibus, mucronibus ad terram inversis; deinde exeunt illi sex devoti nudis capitibus, nudis pedibus, cum singulis subuculis, manu laqueos portantes; ea enim in rebus hujusmodi erat consuetudo.

EXERCISE 23.

Qui cum ante Edoardum adessent, praefectus urbi gladio suo clavibusque urbis oblati, genibus provolutus cum ceteris ut sibi parceretur regem obsecrat. Inde ubi Edoardus qui re vera aut specie quidem exorari nolebat nec procures suos implorantes audiebat, sed carnifice arcessito sex illos necandos jam tradebat, tum regina ipsa exit et genibus provoluta cum lacrimis regem exorat ut salutem det. Cui, "Uxor mea", inquit Edoardus, "vellem procul abesses sed tibi saltem hoc facere non possum quin permittam". Postquam igitur in tabernaculum suum abductos eos et vestitos hospitio accepit decedentibus senos nummos aureos donavit.

EXERCISE 24.

Edinae hac clade postero die nuntiata, ingens terror ac tumultus erat: Mulieres in publicum effusae de suis sciscitabantur lacrimantes complorantesque. At ii qui pro magistratibus absentibus rem administrant haud indignos honore eo se praebent; nam per edictum imperaverunt ut omnes armati signo dato ad urbem defendendam conveniant et omnes mulieres advenaeque praesertim sua quaeque ad munera redeant nec in viis clamantes et lacrimantes versentur; matronae quoque honestiores ad templa horis institutis congregatae pro rege pro exercitu pro civibus, qui tum mererent, Deum Optimum Maximum comprecantur.

EXERCISE 25.

Inde Aeneas, ubi Trojam sensit a Graecis jam captam esse, domum per flammam fumumque regressus, Anchisem patrem, jam caecum inopemque aetate, una cum urbe ubi natus esset perire constituisse audit: nec vero prius filio diu obtestanti concessit quam Jupiter signo e caelo misso ut Anchises cum ceteris discederet mandatum dedit. Tum demum senem illum non jam invitum Aeneas humeris sublatum eo ubi in tuto esset reportavit.

EXERCISE 26.

Quibus rebus Xerxes multum perturbatus ex Demarato, rege Lacedaemoniorum, qui tum ex-

sulans e Persia cum exercitu venerat, quae esset ea insania, quaesivit. Cui Demaratus Lacedaemonios respondit angustias usque ad mortem defensuros et moris esse eis, cum proelium commissuri essent, cura praecipua capillos componere. Memorant etiam auctores posteriores, cum Xerxes ut arma traderent per nuntios imperasset, Leonidam eum jussisse succedere et auferre: et ex his unum, cui dictum esset solem prae sagittarum multitudine Persas obscurare posse, satius multo fore dixisse, in umbra enim pugnatorios.

EXERCISE 27.

Milem neque a moribus neque a fortuna probabat tractabatque pari severitate atque indulgentia. Non enim ubique et semper sed cum hostis in proximo esset coarcebat: tum maxime exactor gravissimus disciplinae ut neque itineris neque proelii tempus denuntiaret sed paratum et intentum momentis omnibus quo vellet subito educeret. Quod etiam sine causa plerumque faciebat, praecipue pluviis et festis diebus.

EXERCISE 28.

Cum multum de his crudelissimis condicionibus animo agitavisset, tandem se filium exclamavit non per quem patriae noceretur sed qui prodesset in hostes generasse: illum autem, si cum occidisset, patri summam gloriam, vitam veram filio, ipsi dedecus inter homines sempiternum aeternamque decorum in morte iram illaturum esse: tantum

abesse ut fide soluta oppidum traderet ut, ne ille instrumento ad crudele propositum apto egeret, suum cultrum offerre vellet

EXERCISE 29.

Quibus dictis cultrum e balteo sumptum de super de muro jecit et in arcem regressus mensis cum uxore composito vultu consedit: unde extemplo fere clamoribus conviciisque plorantium indignantiumque excitus, ubi Joannem audivit vesana rabie caecum puero jugulum perfodere visum esse, "putaveram", inquit tranquille, "hostem irrupisse"; et inde se recepit.

EXERCISE 30.

(a) Eodem die castra promovit et milibus sex passuum a Caesaris castris sub monte consedit. Postridie ejus diei praeter castra Caesaris suas copias traduxit et milibus passuum duobus ultra eum castra fecit, eo consilio uti frumento comeatuque, qui ex Sequanis et Haeduis subportaretur, Caesarem intercluderet.

(b) Ad haec, quae visum est Caesar respondit; sed exitus fuit orationis: sibi nullam cum his amicitiam esse posse, si in Gallia remanerent; neque verum esse, qui suos fines tueri non potuerint, alienos occupare; neque ullos in Gallia vacare agros, qui dari tantae praesertim multitudini sine injuria possint.

EXERCISE 31.

Tribus manipulis captivorum sic trucidatis reliqui neque exire aedificio neque quemquam intrare sinere volebant, simul obtestantes ut ab Atheniensibus potius occiderentur quam crudelibus popularibus relinquerentur: at Eurymedonta ad misericordiam non vertere poterant. Inde aedificio aliqua ex parte detecto ubi tegulis sagittisque coniectis opprimebantur, quo citius hoc exitium effugerent mortem sibi adsciverunt, ut per totam noctem ageretur internecio. Prima luce tandem cives injectos in plaustra quae in aedificium ad eam rem adduxerunt mortuos hos circiter trecentos ex urbe efferebant.

EXERCISE 32.

Prima luce castra mota et reliquum agmen in saltum ingredi coepit. Montani, qui cum ab hostibus suas stationes occupatas esse conspicerent parumper stant immobiles neque sese progredientibus opponunt, postquam per sinuosum et praecipitem callem Poenos longo et angusto agmine transire viderunt et equos jumentaue passim iniquitate locorum impediri, tandem cupidine praedandi victi ex multis partibus superioribus in Poenos decurrunt. Inde oritur tumultus terribilis: turba enim aut tumultu vel minimo inter callem tam augustum jumenta maximis sarcinis onusta in dirupta devolvebantur; et equi telis barbarorum vulnerati adeo terrore et dolore

consternabantur ut tumultum et stragem suis augerent.

EXERCISE 33.

Plebe in Aventinum congregata ita animos incendit ut tribunum crearent. Quo facto omnes primum, ut de improvviso excepti, ei obtemperabant et parebant ut, nuntiis qui ad urbes Italicas jussa circumferrent huc illuc missis, paucos menses principem esse tota Italia diceres. Mox postea cum nobiles Romani, qui a tribuno plebis dissenserant et expulsi erant, urbem obsiderent, Romanis virtus illa pristina deesse videbatur; nihil enim insulsius esse potuit quam qua ignavia utrique usi sunt. Tandem quod duo quidam optimatum qui popularium in manus ceciderant multitudine superati sunt, hoc pro victoria splendidissima habitum est. Riensius ipse sua dignitate inflatus ad stultitiam tantam venit ut sibi regium fere apparatus magnificentiamque arrogaret minime convenientia tribuno plebeio.

EXERCISE 34.

Gothi deinde classe sic amissa, parte capta parte mersa, a receptu interclusi sunt. Mox stationibus a Romanis per orbem ingentem diligenter dispositis et valide sustentatis barbari in partes Haemi montis difficillimas rejecti sunt; ubi erat refugium quidem tutum, cibus vero exiguus, ut per hiemem gravissimam, per quam ab imperatoriis militibus obsidebantur, fame et

peste fuga ferroque multitudo illa interclusa continuo deminuerentur.

EXERCISE 35.

In hoc libro narratur haec fabula; regem quemdam qui jam diu valetudine corporis adversa langueret, remediis omnibus nequiquam sumptis, tandem hoc modo a medico quodam sanatum esse: pilam enim ligneam cavatam et potionibus nescio quibus impletam ita artificiose clausisse medicum ut nihil videretur; item malleo capto et manubrio cavato identidem potiones complures interclusisse. Inde regi aegrotanti imperasse ut se mane instrumentis his exerceret dum sudaret. Quod denique tanta virtute regem affecisse ut brevi ad sanitatem converteretur.

EXERCISE 36.

Postridie ante lucem Flaminius, quia hostes quam proxime subsequi voluit, iter pergit. Cum postremi vix saltum introgressi essent, repente per silentium audiuntur clamores hostium ferocious in pugnam irruentium et Romani tanquam ab exercitu aciem oculorum eludenti oppugnati, quod orta ex lacu nebula in via et collibus, quorum culmina sole relucebant, inferioribus densior sederat, prius quam ictus defendere aut reddere possent trueidantur. Dum Flaminius aciem instruere et Poenos repellere frustra conatur, huc illuc discurrunt milites modo in hostes modo in

sese incidentes, pavore et desperatione ita percussi ut strages fieri non proelium videretur.

EXERCISE 37.

Tum numero militum praesertim equitum superior fuit Caesar: hostes autem ex loco opportuno tam acriter pugnaverunt, ut ille tot proeliis victor nunquam in majus cladis exitiique discrimen adductus esset. Ipse ut semper in talibus temporibus audacia potius gregario decenti quam imperatori usus, scuto legionarii abrepto, cum intra decem passus hostilis aciei irruisset, ducentorum pilis et jaculis obnoxius stat: donec praefecti primi prorumpunt imperatorem suis corporibus protecturi: deinde milites quoque inter maximum pavorem hoc splendido exemplo commoti animos receperunt. Proelio tandem prospere confecto Caesar dixisse traditur se saepe pro victoria nunquam de vita ante dimicasse.

EXERCISE 38.

Rex ille, dum via ad urbem incedit, forte puero obvenit ex arboribus hic illic longis intervallis via insitis virgas paucas colligenti. Regi igitur interroganti, cur in silvam vicinam ubi ligna plurima reperturus esset ire dubitaret, respondit puer: regis esse silvam et a rege esse edictum ne quis lignatum vel ob aliam ullam rem intraret; fertur quoque addidisse, non dubium esse quin improbus esset qui ut edicto violato in periculum mortis veniret ita improbe suaderet.

EXERCISE 39.

Francum et Germanum nescio quando audivi utra gens utri praestaret disserere. Ille quae armis sui bene et prospere gesserant verbis multis proferebat et duces insignissimos enumerabat. Hic de eis quae sui artibus scientiaque reppererant, de litteris amoenissimis clarissimisque philosophis commonefecit. Dum sic disputant, Anglus quidam forte obvenit, qui pro suis aliquid vindicabat; etsi Francos elegantiores gravioresque Germanos confiterentur, consilio tamen et prudentia suos nullis esse inferiores videri; ecquem enim alium populum res et pace et bello tam bene tam prospere administrasse?

EXERCISE 40.

Haec vero certamina a Britannis usque producebantur, donec coactus periculis domi instantibus Imperator legionibus revocatis provinciam desertam reliquit. Nam populi, qui circum mare internum habitabant, continua post Divum Augustum sub imperio Romano pace fructi erant. Sed tandem barbari, qui ad extremos fines per quadringentos annos armis Romanis retenti erant, nunc truci et inculta multitudine per munimenta omnia in civitatem jam suis vitiis labefactatam irrumpebant. In occidentalibus provinciis omnibus barbari illi evaserunt victores: Franci enim in Gallia, Visigothi se in Hispaniis subjectis collocabant, in Africa Vandalii regnum instaur-

abant, obtinebant medios Italiae et Rhodani fluminis agros Burgundiones, postremo ipsa in Italia Ostrogothi dominabantur.

EXERCISE 41.

(a) Bis post memoriam hominum imperatores summo ingenio praediti, qui in gentes opibus institutisque potentissimas ausi sunt soli contendere, post multos annos superati sunt. Septendecim enim annos Hannibal populo Romano, populo Anglicano Napoleo sedecim annos repugnabat; quorum alterius conatus in Zama, alterius in collibus Belgicis exitum habuerunt.

(b) Nec enim plus de his quam de Graecis ad imperium populi Romani adjungendis agebatur, sed in primis consultum est ut Romanorum commoda et auctoritas per Asiam minorem praeferretur et rex ille, qui solus eis imminere videbatur, longe arceretur.

EXERCISE 42.

Sed anguis, cum domum redeuntes Antii substitissent, deserta navi dicitur in Aesculapii saeptum erepsisse—Antiates enim quoque deum illum venerati esse videntur—et circum palmam proceram implicuisse: ibi triduum mansisse, Romanis interea anxiiis animis dum rediret expectantibus: denique ad navem reversum non ante quam navis Tiberim ingressa esset se movisse. Inde ubi Romam pervenerint, iterum erepsisse, sed

non cum legatis egressum ad insulam quae est in medio Tiberi natavisse ubi quietus remanserit. Templum igitur in eo loco quem deus ipse elegerat aedificatum est.

EXERCISE 43.

Hac clade nuntiata Princeps, si qua pactione simulata animos populi conciliare posset, ad nova consilia vertitur, et ut vafer et versutus nihil omisit quominus eos primos arma intulisse persuaderet; ea quae in potestate essent se haud invitum redditurum esse; nomen principis ipsum sibi satis esse; eis si placeret fore principatum. Quibus adeo eos decepit ut Pagolo de pace misso indutias interea darent.

EXERCISE 44.

Romani cum novas terras vicissent haec facere solebant; coloniis deductis nobilitatis inferiores ita in amicitiam fidemque accipiebant ut eis non auctoritatem adderent, potentiores autem debellatos tenebant, nec regem ullum externum eis interesse sinebant. Quorum ad exemplum Graecos modo proponam; rege enim Macedonum comminuto et Antiocho exacto, Actoli et Achaei, tametsi in fidem accepti erant, plus potestatis tamen nec per fidem nec per merita consequi poterant; neque vero Philippus obtestando orandoque ut se ipso, qui tunc non superatus erat, amico uterentur Romanis persuaserat.

EXERCISE 45.

Neque Antiochus eo tempore potentissimus ab eis impetraverat ut regnum in illa provincia retineret; nam Romani sic de his rebus egerunt, ut prudentissimus quisque principum debet qui non modo de rebus praesentibus sed de incommodis futuris consulat ut quam diligentissime medeatur: scilicet quod de periculis adhuc longe remotis facile providetur sed cunctando donec adsunt inopportuna fiunt remedia et morbus insanabilis. Ut enim in febribus, sic in republica res cognitae ante facile removentur quam multa mala inferre possint, sed si per inscitiam vel per negligentiam ad summum pervenerint, nullus est locus medendo.

EXERCISE 46.

His imperatoribus nomina ingloria trium aliorum addenda sunt, quorum ultimus fuit Romulus Augustulus, qui, nulla re nisi adolescentiae decore praeditus, cum Odoacer Gothicus, ex Herulica gente, dux Italicarum legionum, armis Ravennae immineret, inhoneste ea conditione ut annua sex milia aureorum acciperet Misenum ad Lucullanum recedere voluit. Tum demum Odoacro rege Italiae per edictum creato senatus Romanus, ut imago priscae illius concilii usque eo appellabatur, Constantinopolim diademate purpuraque redditus sic imperium occidentale indicavit praeteriisse.

EXERCISE 47.

Tandem die constituto quo oppugnaretur, prima luce agmina Turcarum longa impetum faciebant. Cum primum Christiani in assiduas multitudines velitum contendendo fere defatigati essent, illi terribilissimi omnium, qui Janissarii vocabantur, in muros aggrediuntur. Inde oritur major tumultus clangore Turcarum tympanorum cum tormentorum crepitu commixto. Mox Justiniano fortissimo oppidanorum, dum muros ubi maxime lapsi erant defendit, vulnerato et ceteris in repugnando languescantibus Turcae plurimi ab Hassano ducti per ruinas murorum in urbem perrumpunt. In quo impetu Constantinus Palaeologus cecidit ab ignoto quodam perfossus et cum eo cecidit imperium Romanorum Orientale.

EXERCISE 48.

Matronis quoque nostris, cum praesertim res publica tot tamque impiis factionibus distracta sit, ut si perseveraverint civem Britannicum esse quemque paenitutum sit, hoc exemplum insignissimum ad imitandum proponere velim. Graeci enim, quibus inhonestum videbatur feminas ludicris certationibusque interesse, ob hanc potissimum causam adesse Olympiorum ludis, quamvis omnes Graeci publice his oblectarentur, mortis poena proposita vetabant.

EXERCISE 49.

Cum de hac re recenseam quot locorum in memoriam e scriptoribus antiquis occurrunt, verba ea praetermittere nolim quibus Pericles in funebri illa oratione, quam in Athenienses in acie ab Lacedaemoniis interfectos habuit, postquam ordines gradusque civium singulatim allocutus quemadmodum se gerere deberent in rebus publicis docuit, ad feminas denique conversus eas admonuit: “Vos autem,” inquit, “verbis paucissimis admonebo: nullas nisi eas virtutes quae sint mulierum propriae affectate et vestram modestiam secutae, si neque bonus neque malus sermo de vobis habebitur, id maximam esse laudem arbitramini”.

EXERCISE 50.

Interea Castruccijs, quia tanto impetu aciem hostilem non proturbare poterat, pedites nonnullos qui cum equitibus, qui jam castellum Seravallicum occupaverant, se adjungerent praemittere constituit. Hi in subsidium retenti et collibus potiti ita de improvviso transversam aciem Florentinorum adorti sunt ut terga dare et propter iniquitatem locorum ferocitatemque hostium cedere cogarentur. Inde novissimi currere coeperunt et ubi in campum Pistoriensem evaserant sibi quisque consulebat.

EXERCISE 51.

Postquam hunc opportunum locum occulte sibi nactus est, ut hostes propter cupiditatem aditus in vallem omnes occupandi in manus inciderent, se castra in collibus immota habiturum esse simulabat; quo cum proposito congruit etiam Florentinorum consilium. Hi enim quoque, cum Pistoriam sedem belli esse nollent et in vallem cuperent procedere, eo animo ut postero die angustias superarent, utpote castellum jam occupatum esse nescii, supra Seravallem ultro consederunt. Itaque Castrucciis hac profectione nuntiata, promoti circiter mediam noctem exercitu, sub Seravallem ante lucem furtim procedit.

EXERCISE 52.

Imperator Maurorum, qui ante proelium inceptum per ordines instructos in lectica aperta circumlatus omnes est exhortatus ut pro deis patriaque acriter dimicarent, cum postea adverso proelio suos contendere cognovisset, quamvis jam moribundus, e lectica se projecit et suis reductis pugnaque redintegrata praeclarissimam tandem victoriam reportavit. Vix aciem sic restituerat, cum jam paene confectus in lectica in quam rursus repositus erat digito in os tanquam ut legati tacerent imposito, paullo postea sic animam exspiravit.

EXERCISE 53.

Post meridiem rex cum vires animosque suorum intellexeret jam adeo redintegratos esse ut nullum periculum detrectaturi essent et parati ad pugnandum starent, portis patefactis eruptione subito facta hostes ignaros nec quidquam hujusmodi exspectantes ex improvviso adortus est. Itaque magnam multitudinem circumveniunt et occidunt; et nisi nox intervenisset, tanta erat caedes ut paucissimi superfuturi fuerint. Adeo fortuna versa est ut ii qui paullo antea victuri erant jam dilabentes noctem tenebrasque implorarent.

EXERCISE 54.

Hic autem Timon, qui erat Atheniensis et circiter bellum Peloponnesiacum vivebat, cum aditum omnium fugeret, Alcibiadem tamen tum juventute florentem summo quodam amore complectebatur. Quod ubi miratus Apemantus cur ita se gereret quondam postulavit, sibi persuasum esse respondit Timon per juvenem illum aliquando fore ut Atheniensibus plurimum noceretur. Praeterea dum agitur festus quidam dies et inter se una celebrant, Apemanto quam jucundum esset convivium exclamanti, "Certe vero," inquit, "si tu saltem abesses".

EXERCISE 55.

Quod facinus Miltiadis aeque indignantur Athenienses ac spe promissisque quae ostentaverat antea excitati erant. Xanthippo igitur,

principe unius domuum nobilissimarum, die dicto apud iudices summos capitis accusante quod populum fefellisset, ita manifesta erat ejus fraus ut damnaretur; sed Athenienses Lemnum et Marathona recordando atque imperatorem in promptu videndo in lecto extensum ita ad minuendum supplicium molliti sunt ut capitis non condemnarent sed quinquaginta talentis multarent. Quae, quia Miltiades ex vulnere Pari accepto paullo post mortuus est, Cimon filius postea praeclarissimus exsolvit.

EXERCISE 56.

“Quid faciamus,” respondit flamen lumine extincto, “tu nescies nec enim tua interest.” Cui alter: “Vera dicis; principi tamen hoc referam.” “Sane quidem Hercle,” respondit Laurentius, jam desperatione audacissimus; et sepulcro clauso cum comite in templum intravit. Sole jam fere orto cum flamines apparitores dimiserunt, Cappelletti, quibus unus ex apparitoribus omnia narraverat, utpote haud ignari fortasse Laurentium esse Romeo amicum ad Principem collecti ut ex flamine quae ille in sepulcro peteret per vim aut per alia exquireretur una voce oraverunt.

EXERCISE 57.

Arcessitum igitur flaminem rogavit princeps, quid ante lucem in sepulcro Cappellettorum peteret, quod ipse de tota re certior fieri vellet. Cui flamen: libentissime omnia relaturum esse;

cum enim Antonii Cappelletti filiam inultum amasset adhuc vivam nec exsequiis ejus adesse potuisset, precationes certas ad faciendas exiisse, quas quia paucissimi novissent vel intellegerent, ab ineptissimis illis tanquam mortuam puellam spoliaturus exiisset accusatum esse: se nescire an esset is qui scelera ejusmodi nefaria admitteret sed sibi satis superque esse vestitum vel vilissimum nec vivis nedum mortuis quidquam adempturum esse; ut si qui talem sibi culpam inferrent, male facerent.

EXERCISE 58.

Alexander ad praetorium regressus legatis tribunisque convocatis commonefecit quamvis eos ipsos tanti studii esse bene sciret ut nulla adhortatione egerent, milites tamen quibus quisque praeeset summis opibus incitandos et docendos ut in proelio diei posteriori quam strenuissime res agerent: admonerent igitur se non jam ut antea de provincia occupanda certaturos esse sed utris futurum imperium esset totius Asiae armis decretuos: alacres essent tribuni centurionesque ad accipienda et transferenda jussa, et unus quisque se gereret tanquam si exitum proelii summi in se ipso esse agnovisset.

EXERCISE 59.

Inde ad socios Italicos conversus; eos sibi hostes non esse; e contrario se ut praesertim jugum Romanum eis suo auxilio solveretur in Italiam

intulisse; ut Italis ad Trebiam captis sic eis quoque se esse usurum: inde extemplo liberos esse et sine pretio. Hoc facto, ut milites recrearentur paullulum consistit et summa magnificentia triginta e clarissimis suis sepelit. Tradunt quoque jussu ejus ut honeste sepeliretur corpus Flamini consulis diligentissime sed nequiquam esse exquisitum.

EXERCISE 60.

Haud procul a castris progressus milites paucis verbis cur profectus esset certiores fecit: negat ullius consilium imperatoris in speciem audacius, re ipsa tutius fuisse quam suum; ad certam eos se victoriam ducere: cum enim collegae esset exercitus satis magnus ad ex aequo obstandum, ipsos virium momento addito rem omnem inclinaturos. Auditum modo in acie,—nam ne ante audiretur quam sentirentur, daturum operam,—alterum consulem et alterum exercitum advenisse haud dubie bellum confecturum: gloriam quidem ex victoria reportata et belli ad ultimum reducti omnem ipsos laturos; cernere ipsos qua admiratione quo favore hominum iter suum celebretur; quae omnia fortunae optinae documento et omni habenda.

EXERCISE 61.

Mox postquam illi cum primoribus civium ad consulendum de his condicionibus in curia consederunt, dum alii alia censent, Hasertus omnibus

in ordine relatis sibi esse visum declaravit eas condiciones quae multum opinione clementiores essent extemplo esse accipiendas. Contra autem Danorum et Suedorum imperatores: ipsis sine dubio subsidia et frumentum brevi adfore: at si oppidum tradidissent nunquam in potestatem suam restitui posse. "Nam," inquit Rosladinus, "de tribus respondendum est; quot milites in moenia praesidio accipiendi sunt? A quo solvendum est? Quis praeerit? Nonne videtis his rebus nihil aliud ac dolos parari?"

EXERCISE 62.

Alii autem se multo majora quam tunc vix posse pati. De subsidiis frumentoque num adventura essent dubium et incertum esse. Cum facultas esset, pacis condiciones accipiendas, hostes enim his recusatis si in manus caderent in se ipsos saevituros esse. De hac re disseri paullo post meridiem coeptum erat, sed adeo varie et obstinate disputabatur ut prius vespere et nocte acta iterum lucesceret quam in brevis intervalli requiem discederetur; nec mirum erat cum de salute omnium consulendum esset.

EXERCISE 63.

Anno millesimo octingentesimo altero et vicesimo a Christo nato Graeci, ut morem civitatis ad tempus accommodatam Alexandro Maurocordato praesidente edicerent, Epidaurum conveniunt. Inde cum Turcae Chio, insula illa

amoenissima, ferro ignique vastata hoc velut incendium strage nequiquam extinguere conarentur, Graeci ira majore commoti navibus pice et stuppa ardentibus classem Turcicam maxime imminuunt, terraque Naupliam urbem munitissimam expugnant. Inter primos horum qui pro patria sic decertabant erant Saliotes, gens fortissima montanorum, cujus dux Marcus Botzaris, dum Turcas in Peloponnesum per Isthmum perrumpentes propulsat, in acie cecidit. Mox Byronius, qui ad id tempus aetatem luxuriose contriverat, ita strenue in Graecorum causam incubuit, ut pleraque ejus carmina hoc stimulo incitata etiam hodie animos nostros, ut milites tubae, arrigant; sed quando secundo belli anno Missolongis interiit, Graeci amicissimum amisit.

EXERCISE 64.

Nec minus Polani per hos annos de libertate fortiter decertaverunt. Primum enim anno millesimo octingentesimo tricesimo a Christo nato, cum exercitus Varsariensis ad populares descivisset Senatus Polanus regem peti confestim edixit. At cum Mosci, qui primo certamine superati sunt septiens milibus occisis iterumque etiam praeclearius Ostroleneae victi sunt, Varsariam vi recuperassent, omnis spes libertatis Polanis extincta est. Iterum post annos sedecim in tyrannos rebellionem gravissimam fecerunt. Postremo ubi nuper nostri bello cum Moscis contendebant, hi in spe magna erant Britannos Francosque

summa vi esse conisuros ut demissi et prostrati rursus inter civitates Europenses sublevarentur; sed spe frustrati usque ad hunc diem sub Moscis proculcati jacent.

EXERCISE 65.

Inde Romani, qui cunctando Saguntum prodissent, non tardi ad expostulandum extemplo legatos recto itinere Carthaginem mittunt, qui nisi Hannibal traderetur Poenis bellum indicerent. Vanam enim spem habebant Romani Carthaginensium quosdam qui pacem obtinere volebant occasione arrepta, id quod maxime cordi erat, a medio Hannibalem sublaturus. Ii tamen vix summissa voce consilia incerta edere ausi sunt, ut, ubi Q. Fabius princeps legatorum toga sublata illic declaravit iis bellum et pacem portare, utrum placeret sumerent, tum responderent Carthaginienses daret utrum vellet: et cum Fabius bellum dare dixisset, ab omnibus ut fit in tempore perturbato improvidis futuri succlamaretur accipere.

EXERCISE 66.

Matri regis quae tum supplex ut cadaver filii ad sepeliendum traderetur victorem petebat, Gullielmus prae ira sua atque saevitia respondit, eum qui fidem et religionem exuisset nullum aliud sepulcrum accipere ac harenam litoream debere: cum enim, irridens addidit, Ariovaldus in litore excubisset vivus, ad litus et mortuus

excubaret. Quo dicto cum specie opprobrium ingerere vellet, re vera laudibus ornavit. Quod enim sepulcrum honestius quam in patriae litore assequi poterat is qui patriae tuendae causa ibi interfectus erat? Sed matri Ariovaldi fletu precibusque instanti Normannorum dux tandem cedit et in tantum clementiae venit ut is quoque, alter Achilles, parenti supplicanti sui corpus hostis redderet et Ariovaldus in templo eo quod ipse antea aedificaverat regiis exsequiis sepeliretur.

EXERCISE 67.

Legati Gothorum ad Francorum regem principesque introducti obsecraverunt ne ipsos Romanis proculcandos dederent; nisi cum ipsis amicis et finitimis pericula partirentur et opem ferrent, solos relictos in exitium se esse ruituros. Francorum maxime interesse ne Romanos nimium viribus crescere sinerent sed ut quantum in illis esset eos jam crescentes continerent. Si enim funditus populum Gothicum evertissent haud multo tempore fore ut in Francos quoque invaderent et bella pristina instaurarent nec defuturum aliquid tituli egregii quod avaritiae ambitiosae praetenderent sed jure quodam et illos aggredi et terras majorum repetere esse arbitrarios.

EXERCISE 68.

Cnutus per epistolam quam Roma datam ad Anglos scripsit qualis vir fuerit quantique regnum

nomen aestimaverit bene indicat. Sic enim scribit
“Polliceor et per deum optimum maximum juravi
me in omnibus rebus vitam integram acturum,
provincias populosque imperii mei ut fas ut jus
postulaverit semper administraturum, omnibus
denique aequum jus dieturum esse. Sin autem
alicui annis prioribus incuriose vel juveniliter
contra jus fecero, ei Deo adjuvante satisfacere
sum paratus.”

EXERCISE 69.

Deinde nemo legatus sive regis metu sive per
gratiam ullam res injustas comprobaret, nemo
vel locupleti vel egenti noceret; scelera ejusmodi
omittenda esse nisi regiam gratiam suaeque com-
moda nihilo aestimarent: se potissimum ne pec-
unia inique exigeretur denunciare, pecuniam sic
exactam se non requirere. Quibus mandatis in
fine addit: “has litteras praemisi ut me res bene
gerente omnes mei gauderent; nam nunquam a
me, id quod omnes scitis, in necessariis commod-
isque civium curandis vel mihi vel meis laboribus
aut parsum est aut parcetur”.

EXERCISE 70.

Iis diebus aedificata est urbs cui nomen ex suo
nomine Petrus indidit. Imperator enim Peipo et
Ladoga lacubus magna navium classe occupatis
ad septentriones versus sensim per Livoniam
Ingriamque enixus, ubi Mariena oppido illius
regionis expugnata totius Nevae fluminis im-

perio potitus est, tum demum in insula palustri ad fluvii ostium urbem novam aedificandam curavit. Dum operi ipse praesidet, casam ligneam habitabat neque ei curae erat quod per frigora imbresque pestiferosque odores centum milia hominum inter opus perierunt, quoad omnibus quae obstabant remotis pulchra et valida urbs exstitit. Praeterea eodem fere tempore Menzicopio legato Imperatoris mandatum erat ut in insula quadam quae unum et viginti milia passuum ab urbe distat locum validissime muniret cui firmamenti aliquid Imperator quisque Moscorum jam ab illo tempore addidit.

EXERCISE 71.

Carolus ille, qui impiger fuit invictique ad laborem corporis ne momentum quidem temporis sine justissima causa perdidit. Dum enim vestem induitur, quae retulerunt legati audiebat, dumque prandet vel cenat libros de divinis rebus aut praeteritis legendos curavit ut per hujusmodi consuetudines, nec cura corporis nec mentis cultu omisso, tot et tanta opera conficere posset. Foris enim venabatur, domi cum amicis, hominibus eruditissimis, sive colloquendo sive philosophando genio suo indulgebat. At praecipue rebus militaribus natura accommodatus est, sed quamvis sua arma vix unquam deponeret, artes bonae atque humanae semper signa sua sequebantur.

EXERCISE 72.

Nec melius quam his verbis Voltarii qualis fuerit Petrus describere possim. Rudis et incultus ipse populares erudivit: docuit artem militarem ipse ignarus; parva lintre in Moscua flumine aspecta classem validissimam aedificandam curavit: ipse factus faber navalis nauta gubernator imperator peritus impigerque, immutatis moribus et institutis et legibus Moscoviticis in memoriam ut Pater Patriae traditus est. Ex his verbis igitur cernere possumus eum quamvis incultum inhumanumque jure suo nomen magnum mereri, quippe qui per consilium industriamque e proceribus feris agrestibusque et servis abjectis magnam illam gentem Moscoviticam informaverit.

EXERCISE 73.

Etenim recordamini, Quirites, omnes civiles dissensiones, non solum eas quas audistis sed eas quas vosmet ipsi meministis atque vidistis. L. Sulla P. Sulpicium oppressit, ejecit ex urbe C. Marium multosque fortes viros partim ejecit ex civitate partim interemit. Cn. Octavium consulem scitis armis ex urbe expulisse collegam: omnem hunc locum civium sanguine redundavisse; ultum esse victorum crudelitatem postea Sullam . . . Quae cum ita sint, Quirites, venerati Jovem illum custodem hujus urbis ac vestrum, in vestra tecta discedite et omnia pericula aequae ac priorae nocte custodiis vigiliisque defendite. Quae si vos feceritis ego cetera de republica providebo.

EXERCISE 74.

Ego qui juvenis summo studio in republica versabar tempora et cum temporibus homines immutari vidi. Me quoque sentio mutatum esse; nam jam senior raro et invitus in rempublicam redeo. Spero tamen nec meum ingenium nec sententias nec senectutem ab iis, qui in dies me consulunt, nihilo prorsus aestimari; apud enim eos scio per consuetudinem diutinam me quamvis aetate provectum adhuc aliquantum auctoritatis habere.

EXERCISE 75.

Me alia sentire confiteor ac te; nam tu iis quidem fidem habes qui quemquam prudentiae mediocris negent his rei publicae contentionibus interfuturum esse, et nisi quod praesens necessitas postulet facturum, sed melioribus temporibus expectatis incommodisque praesentibus toleratis amicitiam bonorum civium qui pauci supersint petiturum.

EXERCISE 76.

Meam quidem auctoritatem tantam apud vos fore spero quanta semper fuit. Haec enim nostra incommoda quamvis esse plura intellegam quam patrum nostrum, qualia sane nec ego nec tu experti sumus, istos tamen plane errare suspicor qui has tempestates reipublicae dicant quam antea inter homines esse majores et eum qui plus quam coaetus sit nec obstet nec nitatur esse bonum civem posse.

EXERCISE 77.

(*Amicus amico salutem dat.*)

Trinas litteras te scripsisse dicebas, quas omnes acceperam. Quibus nihil esse gratius poterat et tertia illa nihil elegantius. Nam in Latine scribendo si quis minoribus potius quam pluribus verbis usus erit, palmam meruisse mihi videtur. Qua in arte ego aliquando me posse enitere spero; tu autem qui tribus versibus scriptis nihil omis- sum reliquisti satis bene ad ultimum venisti. Vale.

EXERCISE 78.

(*Pausanias Lacedaemoniorum Imperator Xerxi regi
regum s.d.*)

Cum tibi gratificari vellem et captivos quosdam remisi et mihi in animo erat ut, si tibi placeret, filia tua in matrimonium ducta Lacedaemonios ceterosque Graecos sub dicionem tuam subjun- gerem: quae sic fieri posse arbitrabar si consilia inter nos consociaremus. Ergo si haec tibi visa erunt legatum quem habes fidelissimum quicum de rebus futuris colloquamur ad oram maritimam cura ut demittas.

EXERCISE 79.

(*Xerxes Pausaniae.*)

De captivis multum te amo quod eos e Byzantio remisisti et merita tua semper in memoria tenebo. Iis consiliis quae mihi exposueras multum de-

lectabar. Cura igitur sodes ut dies noctesque ea quae spopondisti repraesentares neque impensae pecuniae numeroque militum parcas. Artabazum praemisi quicum ut fidelissimo ageres: ita fac prout e re mea atque tua videbitur.

EXERCISE 80.

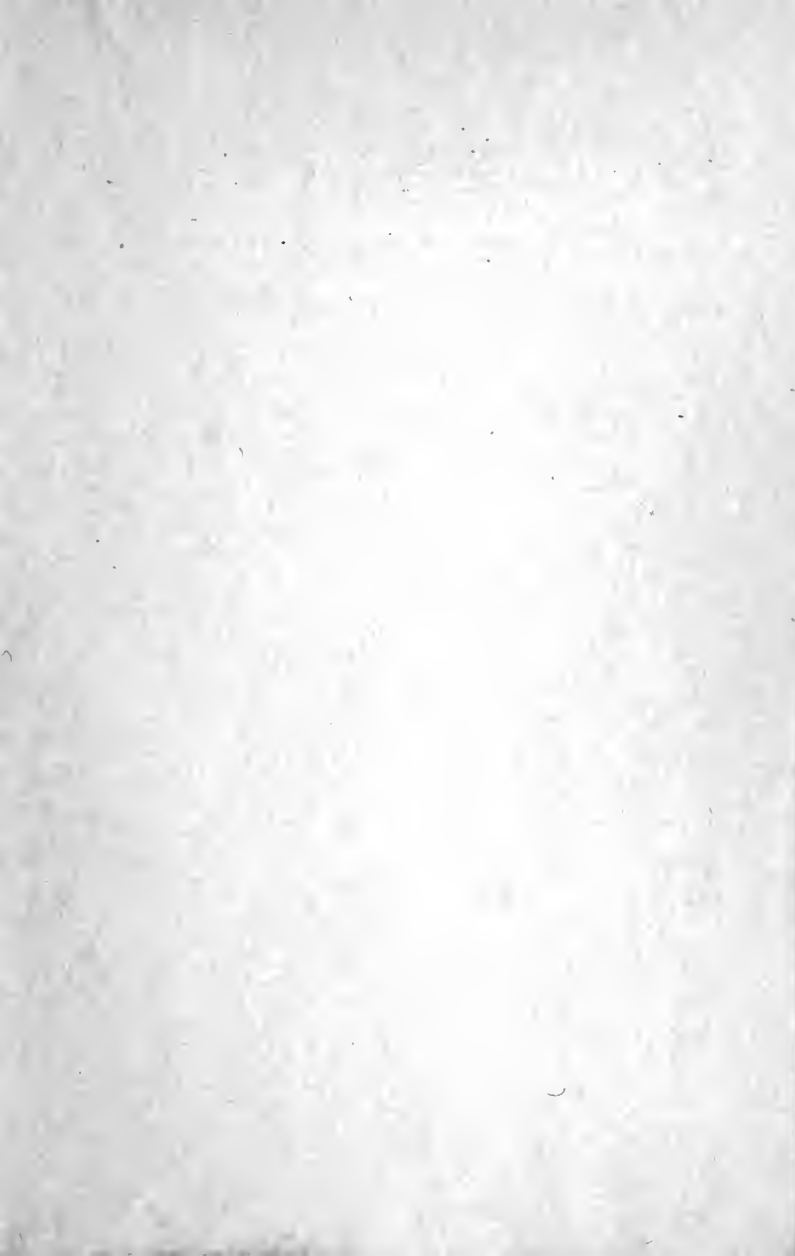
(Oxoniensis Cantabrigiensi s.d.)

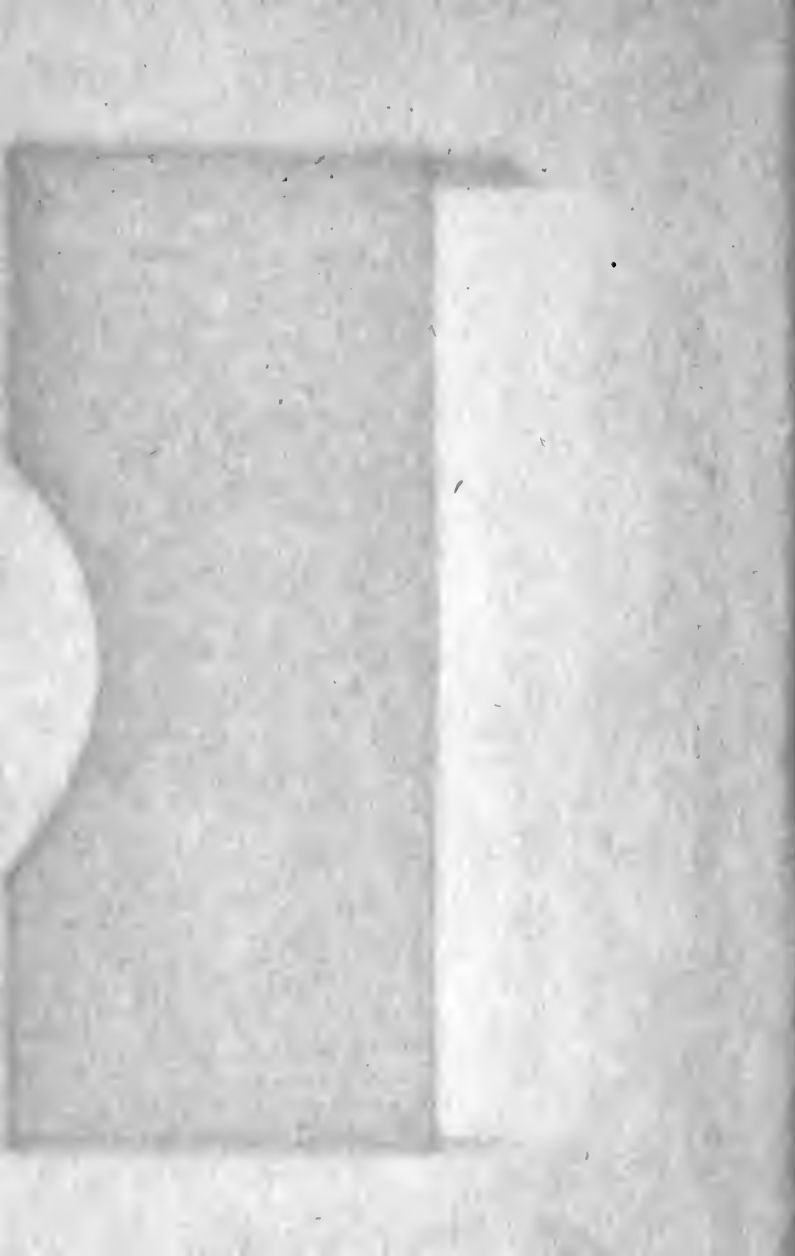
Pergratissima mihi erat tua epistola, qua nihil certe antea apud homines impudentius erat. Nec vero satis certus eram utra plus admirarer, ea quae ore rotundo affirmaveras an ea quae per ambages obscuras jacere videbaris. Illud quod fortasse ego quoque inter remiges nostros eram futurus nescio quid oblectamenti tibi fecisse videtur: cave ne haud falsa tibi nuntiata sint. Nec hoc solum habui quod tibi succenserem; tu, qui satis attrita fronte vos durando quidem esse victores evasuros dixisti, adeo me commoves ut quotienscunque in animum succurrit fere risu emoriar. O miserandum caput! Certe enim si modo qui nobis essent remiges futuri cognovisses, adeo indiligenter minime scripsisses. En igitur! Ego te sis certiore fecero.

INDEX TO EXERCISES.

	No. of Ex.
Active and untiring, this great man, - - - - -	71
After Caesar heard of this, - - - - -	3
After noonday the king, - - - - -	53
After three companies had been destroyed, - - - - -	31
All England was now subdued, - - - - -	15
And so they passed under the yoke, - - - - -	P. 4
And while our men were hesitating, - - - - -	1
As long as the Greeks could maintain, - - - - -	7
As soon as the Athenians, - - - - -	8
At last a day was fixed, - - - - -	47
Before the battle began, - - - - -	52
But when the battle was over, - - - - -	9 (b)
But when they stopped at Antium, - - - - -	42
By this time the Roman soldiers, - - - - -	P. 6
Caesar judged a soldier, - - - - -	27
Caesar was at this time superior, - - - - -	37
Call to mind, citizens, - - - - -	73
Cnut's letter from Rome, - - - - -	68
Day dawned, - - - - -	32
Early on the following day, - - - - -	36
Encouraged by the strains of Tyrtæus, - - - - -	14
For myself, I hope, - - - - -	76
From his ship Caesar, - - - - -	19
Hannibal fixed his abode, - - - - -	13
Having secured so considerable a post, - - - - -	51
He cast the knife in his belt, - - - - -	29
He collected the people on the Aventine, - - - - -	33
Here the unhappy man found, - - - - -	10 (a)
I am greatly indebted, - - - - -	79
In 1822 the Greeks met, - - - - -	63
In great perplexity Xerxes, - - - - -	26
In the meantime, as this charge, - - - - -	50
In the reign of Codrus, - - - - -	4
In these islands, - - - - -	11
In this book there is a story, - - - - -	35
I once heard a Frenchman, - - - - -	39
I, Pausanias, Prince of Sparta, - - - - -	78
I was one who always desired, - - - - -	6
I, who in my youth, - - - - -	74
I would recommend this noble example, - - - - -	48
My dear Merivale, - - - - -	80
My own sentiments, I confess, - - - - -	75
Near the river Owar, - - - - -	16
Next morning the noblest matrons, - - - - -	20
Nor could the power of Antiochus, - - - - -	45

	No. of Ex.
No royal officer, - - - - -	69
Not long afterwards, - - - - -	61
Of all the desert places, - - - - -	9 (a)
On Alexander's return, - - - - -	58
On the night after Mardonius, - - - - -	2
On the same day he moved his camp, - - - - -	30 (a)
Ordered by the consul, - - - - -	10 (b)
Others again contended, - - - - -	62
Poland has not been behind, - - - - -	64
Romulus adopted an expedient, - - - - -	P. 3
Sappho the Lesbian, - - - - -	21
Since I am recollecting, - - - - -	49
So, sending for him, the prince said, - - - - -	57
Sulla was now at liberty, - - - - -	18
The arrival of reinforcement, - - - - -	62
The character of Peter, - - - - -	72
The dictator ordered him, - - - - -	P. 7
The envoys of the Goths, - - - - -	67
The foundation of Petersburg, - - - - -	70
The general saw, - - - - -	P. 1
The Greeks had now captured the town, - - - - -	25
The indignation of the Athenians, - - - - -	55
The king's mother now sought, - - - - -	66
The loss of their fleet, - - - - -	34
Themistocles was distinguished in this war, - - - - -	12
The news of that defeat, - - - - -	43
The news of their overthrow on the field of Flodden, - - - - -	24
Then he turned to the Italian allies, - - - - -	59
The people met in the market, - - - - -	22
There was no question, - - - - -	41 (b)
The Romans had by their dilatoriness, - - - - -	65
The Romans in their new conquests, - - - - -	44
The struggles of Britain, - - - - -	40
The struggle was bitter, - - - - -	28
The Volscians found, - - - - -	P. 5
This being known, Domitius, - - - - -	5
This Timon was a citizen, - - - - -	54
Three more inglorious names, - - - - -	46
To these words Caesar replied, - - - - -	30 (b)
Twice in history, - - - - -	41 (a)
"What we do", replied the friar, - - - - -	56
When he had advanced, - - - - -	60
When the news of this defeat, - - - - -	P. 2
When they came before Edward, - - - - -	23
While the king was thus proceeding, - - - - -	17
While the king was walking, - - - - -	38
You say that you have written, - - - - -	77

2001 11 1

**University of Toronto
Library**

**DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET**

Acme Library Card Pocket
LOWE-MARTIN CO. LIMITED

